

Q. E. F. Q. V. S. S. T. S. L.

DISSERTATIO PHILOSOPHICA

De

AFFECTIBUS IN
GENERE:

Quam

Divinâ disponente Providentiâ

*Ex præscripto constitutionum Academicarum, nec non
Amplissimæ Facultatis Philosophicæ suffragio,*

IN REGIA AC ILLUSTRIS ACADEMIÆ ABOENSI

SUB PRÆSIDIO

VIRI Præclarissimi

DN. M. MARTINI MILTOPÆI.

Eloq. Prof. Publ. celeberr. Præceptoris, Promoto-
ris atq; Fautoris sui plurimum honorandis;

*Pro Gradu, & Privilegijs Studiorum Philosophicorum legitimè obti-
nendis, loco Examinis publici, humaniori differentium dis-
quisitioni jussit*

GEORGIUS GEORGII P X 2 3 /

Arctopoli, Finl.

*In Auditorio superiori & Maximo, ad diem 6. Non. Maij,
Anno Θεαρθρωπορογιας M DC LXVIII. horis ab 8. antemerid.*

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typ,

Admodum Reverendo atq; Eminentissimo in Christo Patri ac
DOMINO,

DN. JOHANNI GEZELIO S. S. Th.
Doctori Excellentissimo, Amplissimæ Dicoecios
Aboënsis Episcopo Celeberrimo, Regiæ Acade-
miæ Auraicæ Pro - Cancellario permagnifico,
nec non Ven: Conf: Eccl: Antistiti laudatissimo,
Mecœnati ac Patrono suo humilimâ animi vene-
ratione ætatè suspiciendo :

Simul ac Plurimum Reverendis atq; Praclarissimis VIRIS
CONSISTORII ECCL. DNN. ADSESSO-
RIBUS Gravissimis, Promotoribus atq; Fautoribus officio-
sâ mentis observantiâ jugitèr prosequendis:

N E C N O N

Reverendis, Eruditione, ac vita integritate conspicuis VIRIS;
DN. GUDMUNDO J. ROTHOVIO, Templi
Cathedralis Aboënsis Oecono, ac Consist.
Eccl. Notario accuratissimo, Affini ac hospiti suo
debitis grati animi studiis officiosè colendo;

DN. GEORGIO N. Pryn / verbi Divini Præconi
in Eccl. Biorneburg. & Blisbyensî vigilantissi-
mo, Patri charissimo, obsequiosâ reverentiâ perpetim
honorando:

*Disputationem hanc solemnem, debitum reverentiæ ac grati-
tudinis affectum declaraturus, ulterioremq; sui promotio-
nem ac favorem conciliaturus,*


Submissè

Reverentèr

atq;

Per officiosè D. D. D.

GEORG. Pryn.


Divina immensæ bonitatis sapientia, Homini (operum visibilium præstantissimo) quem *Plato* *Θαύμα* *Θαυμάσιον* ac *Mercurius Trimegistus*, miraculum magnum non minus scite quam verè salutarunt, insigni præcellentes nobilitate, facultates principes indidit duas; ne hisce splendidissima Divinitatis imago orbata, ignorantiaë nebulis obscurata, & errorum caligine obruta infra bestiarum videretur dejecta sortem. Harum una Intellectus, Voluntas altera audit; ille primis auspiciis perfectissimâ rerum æternarum nec non caducarum pollebat notitiâ: hæc ad sanctissimum creatoris arbitrium & nutum se totum componebat ac accommodabat. Sed, proh dolor, *ἄγνοια* veri in illo, in hac appetitus *ἀταξία* labes peccati à primo parente contracti & in posteros derivati infelicissimè produxit, hæc; rerum facie asperrimâ concreata primitus hominî vires vel in deterius mutatae vel penitus prostratae jacuissent, nisi ineffabilis supremi Numinis subvenisset benignitas, quæ amissæ felicioris conditionis reliquias, in ignorantiaë tenebris gliscentes, in hujus morbi remedium residuas esse voluisset. Has ipsas Divinae similitudinis scintillulas, *Platoni* *ζώοντα* æternitatis, & Philosophiæ nunquam satis celebratae semina ii, quibus de meliori luto finxit *procordia Titan*, crebris excitanda exercitiis, inq; pleniorum atq; perfectiorem deducenda actum, facile animadvertunt; ideoq; ad sacratiora Philosophiæ adyta toto impetu properare adnituntur, inæstimabili ejusdem utilitate, jucunditate, ac necessitate commoti, quippe quæ inscitiaë fuliginem ab Intellectu discutiendo, & Voluntatem actione honestâ imbuendo, suos egregiè exornat alumnos. Illud Theoretica hoc Practica Philosophia præstat. Generalis autem

Practicae Philosophiae partis necessitatem nullo non tempore
 eruditus agnovit orbis, nullius quippe honestae societatis
 tuta absq; illa erit felicitas,; vitae siquidem normam
 subministrando, agenda atq; omittenda salutariter mon-
 strando, moresq; hominum dirigendo, suae satis superq;
 praefert insignia praestantiae. Hac sublata vitiorum copio-
 sior quam Gargaris segetum sese ingeret cumulus, liberri-
 moq; sordidioris vitae libidines vagabuntur passu, vinculo
 pene Vulcanio magis infucata vitia innocentissimum virtutum
 invadent chorum: perditissimi insuper mores sibi o-
 ptimorum coronam morum poscere non erubescunt. His
 inquam chironicis malis & Camarinâ nocentioribus palu-
 de nobilissimum Ethica antidoton praeparat. Haec affe-
 ctus intra honestatis cancellos coercet, & quod vitiosum ac
 exuberans est, castigat. Hujus igitur Materiae eximia utilitate
 & dignitate affectus, Amplissima Facultatis Philosophicae
 mandato obsequens, Divino subveniēte auxilio *δ' ἰσχυρῶν*
de Affectibus, publico examini committere non dubitavi: ob-
 testatus Candidi Lectoris æquanimitem, ut illa quae studio
 honesti, & animo proficiendi in melius, subita cura scripseram,
 benignè accipiat & in meliorem partem interpretetur.

Aspiret facilis celso de culmine caeli

Aura meis studiis, Castalidumq; favor.

THESIS I

Doctrinam non minus utilitate eximiam, quam jucun-
 ditate insignem, *καθολογίαν*, viâ non incommodâ
 aggressurus, operæ pretium me facturum non ambigo, si
 in limine, affectuum quâ intra Philosophiae limites confi-
 derandi veniunt, conceptus, evolvam. Hos in circo Phi-
 losophico triplices praecipuè offendimus. I. *Scientificum* &
 in terminis quidditativis, quo Naturalis scientia eorum tra-
 ctationem suis includit cancellis, in eorum principia, *Essen-*
tialia

viales proprietates, nec non naturales effectus inquirendo.
2. *Practicum* quo moralis eos persequitur Philosophia prout
morus cordis in se indeterminati, ac intra *μεσότης* termin-
nes coercendi, & ad virtutis normam dirigendi sunt. 3.
Oratorium, quo artis dicendi periti eos nuncient, nunc se-
dant, prout argumenti ratio admittit vel requirit. Et li-
cet affectus diversimode à diversis definiantur, mihi non
inconcinna videtur hæc sequens definitio:

II. *Affectus est passio anima sensitiva à cognitione objecti exci-
tata, quæ illud aut prosequitur aut fugit.* Vel illa clariss. Ven-
delin. Appen. II. c. 36. Affectus est commotio facultatis
appetentis ex boni aut mali existimatione orta, ad perfe-
quendum vel fugiendum aliquid.

III. Affectus dicuntur ab afficiendo: variè namq; ipsum
Subjectum afficiunt atq; alterant, peculiare ipsi commo-
tiones inferendo. Insigniuntur & aliis Nominibus, ut sunt
passiones, perpeffiones, motus animi, perturbationes, *πά-
θη καὶ ὄργανα.*

IV. Genus affectus est passio, non illa quæ classem re-
rum peculiarem continet, sed quæ tertiæ speciei qualitas est.

V. Subjectum affectuum est appetitus sensitivus, tam con-
cupiscibilis quam irascibilis, quorum illo animalia ad sibi
proficua sectanda, & noxia avertenda incitantur, hoc verò
objecti consequendi remoras atq; impedimenta summove-
re adituntur. Præmarium autem subjectum in quo sedem
habent est ipsum cor. Ut enim nimia animi attentio, quæ
cerebri opus est, insaniam adfert; ita affectus animi, vim
inferunt vitæ, quod non fieret, nisi commotiones istæ fon-
tem vitæ occuparent. Idipsum nihilo secius ex appetitus
motibus colligere licet, cum quibus mutatio cordis quæ
maximè conjuncta est. Cor enim ad bonum objectum spi-
ritus extorsum fundendo se dilatat; Contra verò ad malum

eosdem introrsum recipiendo se constringit. Appetitus etiam sensitivus causa efficiens affectus excitans statuitur, quæ nobis obiciuntur prosequimur vel fugimus.

VI. Neutra autem facultatum animæ rationalis, ut Stoici existimant affectuum subjectum est constituendum. Affectus enim cum motione sanguinis, spirituum & alicujus partis corporeæ alteratione fiunt. Motus vero voluntatis vel mentis nullus cum mutatione corporis primò fit: Nam anima rationalis ut sine instrumento corporeo intelligit, ita absq; ejusdem passione appetit. Affectus etiam in bruta, ratione & voluntate destituta cadunt, ideoq; quod homini cum brutis commune est, frustra in animâ rationali residere statuitur. Huc facit & quod affectus sæpè nobis invitis insurgant, quod non possent si in voluntate sedem haberent.

VII. Objectum affectuum est vel *Bonum* vel *Malum* idq; cognitum, absq; notiitiâ enim appetitus moveri nequit. Duos è diametro oppositos in nobis offendimus alterandi modos, unum quo objectum appetimus, alterum quo illud ipsum vitamus. Circa utrumq; affectus sunt occupati. Circa bonum quidem, nam una quæq; rerum inclinatur ad ali- quod sibi conveniens. Ad malum autem non quâ tale, sed quâ fucata boni præfert faciem, appetitus fertur. Præ- tera utrumq; tam *bonum* quam *malum* est vel *ἀληθινόν* vel *φαινόμενον*, nam voluptates non semper ex bono illo, sed quandoq; etiam ex hoc capiuntur, quoniam malum sub for- mâ boni nobis quandoq; offertur. Sic lætitia sæpè afficimur, non propter bonum verum sed etiam apparens, cum sæpe- numero nobis bonum quod revera tam en non est, appareat.

VIII. Finis ob quem natura affectibus animum instruxit est vel *Remotus* vel *Proximus*. Ille, quæ intra mediocritatis se- se continet limites, salus & incolumitas animalis est, sacris idipsum monstrantibus pandectis, ut Prov. 15: 13. Cor gau- dens

dens faciem exhilarat: nec non Eccl. 30: 16. Non est oblectatio supra cordis gaudium. *Hic est motus ad bonum, seu boni consecutio. Nam re aliquâ sub ratione grati & jucundi cognitâ excitatur affectus ad illam obtinendam, vicissim sub ratione mali ingrati & molesti oblatâ, ad illam fugiendam.*

IX. Solent alias quærere, utrum formalis ratio affectuum consistat in actione vel passione? In quâ inquirendâ triplex hic concurrens motus accuratè notandus est. *α. Facultatis cognoscens* quæ ab objecto movetur, affectumq; antecedit, & de ejus Essentiâ non est. *β. Facultatis appetentis* quæ à judicio movetur, & affectus essentiam ingreditur, ac pro diversâ consideratione rationem induit actionis vel passionis; respectu namq; objecti cogniti actio, facultatis vero appetentis respectu primò est passio, paulo post verò actio. *γ. Totius animalis* à facultate appetente per media moti, qui motus plane est corporeus. His positis respondemus formalem affectus rationem in passione potius quam in actione consistere: nam accuratè loquendo, actualis propensio ad fugiendum aliquid vel prosequendum non absolvit rationem affectus: sed ipsa mutatio quæ ex hac inclinatione oritur in facultate appetente. Vid. Vendel. l. 1. App. 2. c. 36. q. 1.

X. Omnes affectus, ad morborum animi censum simpliciter esse referendos, atq; malos dicendos cum Stoicis non statuimus; cum physicè in se & per se bonitate sc. naturali boni sint, quippe à summo bono naturæ insiti. Attamen secundum quid Ethicè & Moralitèr spectati, non tam quâ Affectus, eatenus enim *α. dicitur* *β. dicitur*, sed quâ à rectæ rationis deviant præscripto, aut minus rectè à judicio hominis compescuntur ac refrænantur, mali judicantur. Nam amare & odisse simpliciter peccata non sunt, sed amare & odisse id

quod non debes. Parī ratione timere, dolere, irasci, vitia non sunt, nisi injusto tempore, inconvenienti loco, ac in debito modo, timeas, dolcas, irascaris &c.

XI. In questione illa multæ inter Philosophos Stoicos & Peripateticos contentions, *An in sapientem cadere affectus possint?* ab horum statim partibus qui sapientes etiam affectibus obnoxios esse dicunt. In quam rem affabrè B. August. lib. 9. de civit. Dei, hæc reliquit verba: Non querimus utrum pius animus irascatur, sed quare irascatur? nec utrum sit tristis, sed unde sit tristis? nec utrum timeat, sed quid timeat? Irasci enim peccanti ut corrigatur, contristari pro afflicto ut liberetur; Timere periclitanti ne pereat; necio utrum quisquam sanā consideratione reprehendat?

XII. Hanc sententiam confirmat sacra pagina, dum in sapientiā illā æternā ac Hypostaticā Christo Salvatore nostro affectus repertos fuisse testatur, utpote tristatum fuisse ob mortem Lazari Joh. 11. Lætatum de successu Evangelii, Luc. 10. Misericordiā motum ob inediam populi, Matth. 15. Affectus autem hic intelligimus nullam implicantes pravitatem vel imperfectionem, qui in nobis esse possunt & rationem antevertentes, voluntatem in consensum trahunt, quod de Christo cogitare impium est. Quin imò ipse Jehovah quosdam hominibus injungit affectus, utpote amorem boni & odium mali, lætitiā, tristitiā, misericordiā, &c. Imò in cordibus fidelium à spiritu Sancto excitantur, & propterea in sacris commendatur *Pinchas Num. 25.*

XIII. Illud etiam Stoicorum, *solum hominem* (cujus ratio & opinio sunt) *affectuum esse capacem*, bestias verò rationis & opinionis expertes de iis non participare contendentium, non approbamus, cum ab aliis rectius utrumq; asseratur. Sufficiētia enim causarum in operando effectum producit.

Brutis ergo cum causæ non desint, animâ enim gaudens sensitivâ, & sic facultate appetitivâ cum requisitis affectuum necessariis, utpote motione appetitus, imaginatione, temperamento &c. affectus competere non diffitemur. Experientia etiam suum addit calculum, non voluptatem solum & dolorem, perpetuos affectuum comites, sed etiam amorem, odium spem, & metum, brutis animantibus competere testata. V. g. Canis è longinquo leporem, accipiter avem videns, non persequitur, de capiendo dubitans; de propinquo autem aspiciens quasi spe adipiscendi ad sectandum festinat. Ex his igitur quæ visui animalis bruti obiiciuntur, movetur ejus appetitus, vel ad persequendum vel vitandum, ideoq; spem & desperationem iisdem denegare non possumus.

XIV. Affectus quoq; ut plurimum, corporis sequi temperamentum, veritati videtur consonum: excessum namq; & temperiem qualitatum & humorum sequi deprehenduntur, qui vicissim ab affectibus turbantur atq; agitantur. Hinc ad lætitiâ *sanguinei*, ad iram *biliofi*, ad tristitiâ *Melancholici*, ad metum *phlegmatici* procliviores sunt. Hinc præterea diversos in distinctis & climatum intervallo disjunctis populis pro temperamentorum varietate offendimus affectus, utpote in Europæis ob caloris interni excessum *audaciam*; in Africanis ob defectum, *umiditatem*, in Asiaticis utriusq; *moderationem*, ob caloris temperiem. Interim infallibile ex temperamento de affectibus indicium non est, siquidem *inclinant temperamenta non necessitant*, (ut loquuntur) frequentiq; assuetudine & exercitio, sub rationis imperio detineri affectus non detrectant. Duplicis igitur illa quæ temperamenta sequuntur dicimus esse conditionis; *alia immutabiliter & necessario*, ex illis oriuntur ut sapes odores, colores, & aliæ qualitates; *alia contingenter & mutabiliter*, ut perturbationes, quæ variè studio & assuetudine emendari & mutari possunt.

XV. Voluntas sicut impelli ac cogi nequit, ita etiam affectus eam cogere non possunt, nam si id per se possent, semper id ipsum essent acturi. Experientiæ potius suffragium de affectuum obsequio rectæ rationi nonnunquam præstito testatur. Voluntas verò licet sæpè ab affectibus superata succumbat, nec dum coacta est, quippe liberè sine ulla eorundem coactione, statione suâ desertâ hosti cedit; alias affectuum impetu si delinqueret à culpâ immunis foret, quod quia praxi repugnat, falsum esse, nullus non videt.

XVI. Affectuum numerum constituenti, diversæ Philosophorum circa eundem occurrunt opiniones, quibus recensendis supersedeo. Vulgò affectus secundum duas appetitus sensitivi potentias, *concupiscentem* & *irascentem vel averfantem* dividuntur: Ad illam referuntur 6, *Amor, desiderium, letitia, & eorum contraria, odium, fuga, tristitia*. Ad hanc 5, *spes, desperatio, audacia, timor vel metus, & ira*. Numeri hujus sufficientiam non operosè jam probatum eo, inductione illiam collegere Authores, alios affectus ad hæc genera referentes. Horum Definitionibus immorari prolixum est, quas apud Philosophos, passim invenies.

COROLLARIUM.

Colophonis loco specimini occasionis lege coarctato summam impositurus manum, hanc appono coronidem. *Musica*, suavissimam illam animorum moderatricem, pereximiam esse utilitatis atq; jucunditatis, vel hinc elucet, quod interiora animorum penetrando, ipsos etiam affectus commoveat: ad mærorem enim sedandum, mores mitigandos, animiq; motus leniendos atq; concitandos plurimum valet, nihilo etiam secius ad fallendos labores, animiq; curam ac tristitiam arcendam, defatigatamq; naturam recreandam. Hæc ab
ipsis

ipsis orbis incunabulis, per multa secula ad supremi Numinis gloriam celebrandam, Divinaq; opera ac beneficia decantanda est adhibita. Hujus, numerosæ varietatis Heroës ac viri pietate ac virtutibus celebres, amore ducti, magnum non exiguis sumptibus Musicorum aluere numerum. Quid! imò sanctissimæ mentes, Divinæ Majestatis nocturni diurniq; apparitores, Musicâ delectantur liberali, omnisq; illa (vaviso) aures feriens modulamine harmonia, præsertim cum affectu piæ voluptatis conjuncta, ipsis accidit gratissima. Hæc ad nunquam finienda, continuanda erit secula, dum præconia summo rerum Moderatori, beatorum chorus decantare non desinet. Sed jam manum de Tabulâ.

Sit Nomen Domini benedictū, ex hoc, nunc, & usq; in seculū.

Præstantissimo Candidato

GEORGIO *Drnh*/ pro gradu disputaturo,

Affectus moderari, prudentiæ civilis pars est haud postrema. Dicitur Tu illorum naturam explicas ornatissime PRÛTZI: Fecerimus igitur operæ pretium, si prævia singularum circumstantiarum, consultatione debita, illos jam constringere, jam laxare, didicerimus ac meminerimus. Vale.

L. Mq; scripsi

PETRUS *Bång* D. & Prof.

Humanissimo JUVENI

DN. GEORGIO *Drnh*/ Philosophiæ Candidato doctiss.

Patriæ & amico honorando, felices studiorum progressus merito gratulari volui:

Alciden memorant factis insignibus olim
Illustrem veteres Hellados historiæ.

Affectus rexisse suos sapienter, honesti

Legibus & justis; viribus Herculeis

Non erit inferius. Quos si correxeris, Hydram

Multiplici monstrum conficies capite.

Hinc amor, inde furor, dolor, indignatio, falsa

Gaudia, spes vanæ, tristitia, invidia,

Per-

Perturbant hominum mentes: Si fræna relaxes
Victus eris: ratio & sensibus obruitur.
Pugna frequens: ne sit nobis victoria rara
Proderit affectus noscere, corrigere.
Hæc tibi digna fuit, victrici fronde decore,
Discursus PRITZI, materies sophici.
Rectè agis: applausu probat hoc studiosa juvenus;
Et tibi nobiscum mitia fata vovet.
Symphonicis assvete choris, rationis & illam
Harmoniam sensus perficis atq; doces.
Sic tibi Castalias lauros, exulta coronam
Dat sophia in terris, inter & astra Deus.

Licet occupatus, animo tamen lubenti,

MARTINUS MILTOPÆUS E. P. P.

Affectum Phineus dum non compefcuit, ipsura
Vexabant superùm jussa Symphalia monstra,
Æternâ julle damnatum lumina nocte;
Ast cum deposuit rabiens, cum fercula lauta
Præbuit Æsonidis, Zetes Calaisq; volucrum
Agmina & harpyias gladio occidère minaci.
Quæis ergo affectus nimium dominantur acerbi;
Illos tartareæ sevo clangore volucres
Infestant, placidi rapiuntq; levamina somni.
At tibi, mi Prytzi, non dira nocere Celeno,
Ocypetæq; potest, lacerat nec pectus Aëlo,
Id monstrat studij specimen, tua docta Minerva:
Comprobat & Candor multa cum laude canendus,
Ergo tuis faveat celi Clementia captis!
Longa, precor supplex, concedat flamina vite!

Ita Præstantiss. Dn. Candidato, affini & amico suo charis-
simo, non intucata mente applaudit,

JOHANNES SALMENIUS. Phil. Cand.